Nr 136.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 maj 1913 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa till Flyinge hingstdepå anslagna fastigheter.

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 265, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels medgiva, att nedannämnda till Flyinge hingstdepå nu anslagna fastigheter i Malmöhus län må sålunda disponeras,

att de å en av tillförordnade distriktslantmätaren J. Trulsson år 1911 upprättad karta över ägorna till arrendelotten Valleberg, utgörande en del av Flyinge kungsgård i Södra Sandby socken, med litt. Ac och Ad betecknade ägolotterna må med i statsrådsprotokollet angivna områden från Flyinge kungsgård om 3 $^{5}/_{16}$ mantal, kallad Flyinge nr 22, med äganderätt försäljas till Södra Sandby församling mot köpeskillingar av 631 kronor 20 öre för lotten Ac och 308 kronor 40 öre för lotten Ad samt under villkor, att köpeskillingarna skola till Kungl.

Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län erläggas kontant vid tillträdet och att församlingen skall ensam vidkännas de med ägolotternas avskiljande och med lagfart å fången förenade kostnader;

att de med litt. Aa, Ab, Ae, Af, Ag, Ah, Ai, Aj, Ak, Al och Am å ovanberörda karta betecknade ägolotterna må var för sig med i statsrådsprotokollet angivna områden från samma kungsgård upplåtas enligt kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag ifråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser med förbehåll dels beträffande ägolotten litt. Aa om kvarboenderätt för änkan Anna Persson å ägofiguren nr 97 under hennes återstående livstid mot en årlig avgäld till köparen av 1 krona, dels beträffande ägolotten litt. Ag om kvarboenderätt för änkan Bengta Persson i henne tillhöriga tre väggarumshus och nyttjanderätt till ägofiguren nr 111 under hennes återstående livstid mot en årlig avgäld till köparen av 4 kronor, dels ock beträffande ägolotten litt. Ak om rätt för innehavarna av lägenheterna Fäladshus nr 1 och 2 till utfartsväg över ägolottens mark på sätt sådan väg utmärkts å enskifteskartan;

att de å ett utdrag av en av bemälde Trulsson år 1911 upprättad karta över alla ägorna till arrendelotterna nr 1, 2 och 3 av Dalby kungsgård i Dalby socken med litt. Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af och Ag betecknade ägolotterna må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från Dalby kungsgård om 4 $^{7}/_{16}$ mantal, kallad Dalby nr 60, upplåtas med tillämpning av förberörda kungörelse och kungl. brev den 31 december 1909 samt med rätt för dessa lägenheters blivande ägare att begagna de å berörda karta med a och b betecknade områden till väg och dike;

att följande å sist omförmälda karta upptagna ägolotter må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område och med tillämpning av förberörda kungörelse och kungl. brev den 31 december 1909 upplåtas, ägolotterna litt. H och J från sistnämnda kungsgård samt ägolotten litt. B såsom kronolägenheten Dalby nr 46, ägolotten litt. C såsom kronolägenheten Dalby nr 47, ägolotten litt. D såsom kronolägenheten Dalby nr 48, ägolotten litt. E såsom kronolägenheten Dalby nr 38, ägolotterna litt. Fa, Fb och Fc såsom delar av kronolägenheten Dalby nr 39, ägolotten litt. G såsom kronolägenheten Dalby nr 53, ägolotten till. I såsom kronolägenheten Dalby nr 51, ägolotterna litt. Ka, Kb och Kc

såsom delar av kronolägenheten Dalby nr 44 och ägolotten litt. L såsom kronolägenheten Dalby nr 45, varvid emellertid ägolotterna litt. I och J böra gemensamt försäljas ävensom till gemensamt behov avsättas ägofigurerna nr 107 och 110, samt

att den å Trulssons år 1911 upprättade karta över alla ägorna till arrendelotterna nr 1, 2 och 3 av Dalby kungsgård upptagna lägenheten Väderkvarnshejdan ävensom två å samma karta upptagna lägenheter å utmarkslotten litt. I må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från Dalby kungsgård upplåtas med tillämpning av förberörda kungörelse och kungl. brev den 31 december 1909;

dels medgiva, att de köpeskillingar, som komma att inflyta vid försäljning från Flyinge kungsgård av ovanomförmälda ägolotter litt. Aa—Am, må användas till inlösen av arrendatorn tillhöriga byggnader å arrendelotten Flyinge nr 1, 2, 3, 4 och 5, kallad Valleberg, ävensom till bestridande av kostnaden för erforderliga nybyggnader å samma arrendelott;

dels medgiva, att de köpeskillingar, som komma att inflyta vid försäljning från Dalby kungsgård av ovanomförmälda ägolotter litt. Aa—Ag och B—L ävensom Väderkvarnshejdan och lägenheterna å utmarkslotten litt. I, må tillföras statens domäners fond samt användas till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna;

dels och medgiva, att återstående ägor till Dalby kungsgård, innefattande hemskiftena, utmarkslotterna litt. I, M och N samt Dalby hage, ävensom Linnebjers hage må från och med den 14 mars 1914 tillföras statens domäners fond.

I detta ärende har departementschefen till förberörda statsrådsprotokoll anfört följande.

»Arrendetiden för de till Flyinge och Dalby kungsgårdar i Malmöhus län hörande, utarrenderade hemman och lägenheter utgår den 14 mars 1914. Dessa kungsgårdar äro anslagna till underhåll av den vid Flyinge inrättade hingstdepån och inkomsten disponeras för detta ändamål av stuteriöverstyrelsen. Jag anhåller nu att få anmäla frågan om dessa nu utarrenderade egendomars jämte vissa andra till kungsgårdarna hörande områdens disposition efter nämnda dag.

I skrivelse den 27 maj 1910 anhöll domänstyrelsen hos Kungl. Maj:t om förordnande, huru med ifrågavarande utarrenderade hemmans och lägenheters disposition borde förhållas, samt erinrade, att dessa fastigheter vore på grund av kungl. brev den 7 oktober 1892 utarrenderade i tre *Domänstyrelsen 27/5 1910.*

arrendelotter, varav en omfattade lotterna nr 1, 2, 3, 4 och 5 av Flyinge kungsgård, kallade Valleberg, en bestode av lotten nr 1 av Dalby kungsgård och den tredje omfattade lotterna nr 2 och 3 av sistnämnda kungsgård.

Chefen för Flyinge hingstdepå.

Sedan utlåtande infordrats från stuteriöverstyrelsen, hördes chefen för Flyinge hingstdepå, vilken anförde bland annat följande.

Vallebergs arrendekontrakt omfattade först och främst Vallebergs hemägor, som brukades direkt av arrendatorn. Vidare hörde dit det obebyggda skiftet vid s. k. Hesabacken, som låge mitt bland ägorna till en annan gård utan direkt förbindelseväg till huvudgården. Innehavaren av detta skifte betalade avgäld till arrendatorn av Valleberg. Ytterligare hörde till Vallebergsarrendet ett jordområde, benämnt södra lilla fäladen. Innehavaren av de tre lotter, vari denna fälad vore delad, erlade avgäld till arrendatorn av Valleberg. Endast å en av dessa lotter funnes hus, tillhöriga innehavaren. Slutligen hörde under detta arrendekontrakt jämväl östra fäladen eller mossen, vars olika innehavare erlade avgäld till arrendatorn och hade egna hus. Då de tre sistnämnda områdena icke lämpade sig för sambruk med huvudgården samt innehavarna önskade förvärva dem, föreslog depåchefen, att de måtte försäljas samt försäljningssumman tillkomma depån, som därigenom skulle bland annat bliva i tillfälle att inlösa de hus å huvudgården Valleberg, som tillhörde arrendatorn. Denna huvudgård borde fortfarande utarrenderas.

Arrendekontraktet angående Dalby kungsgård nr 1 omfattade främst huvudgården, till vilken hörde dels en fälad litt. I, dels en utmark litt. M, dels Knivsåsens skogsplantering, betecknad med litt. N. Litt. I användes till betesmark för arrendatorns egna djur, litt. M uthyrdes till bete för främmande djur och för litt. N hade arrendatorn ingen användning. Litt. M och N låge på omkring 6 kilometers avstånd från huvudgården. Depåchefen föreslog, att litt. I fortfarande måtte utarrenderas såsom betesmark åt arrendatorn, att litt. M måtte överlämnas till skogsstaten mot vederlag till depån samt att Knivsåsens skogsplantering litt. N ej vidare måtte utarrenderas utan överlämnas till depåns egen vård.

Vidare hörde till ifrågavarande arrendelott den s. k. skiftesjorden, vilken innehades av olika brukare, som lämnade avgäld till arrendatorn och ägde befintliga hus. Denna jord skildes från huvudgården av jord till arrendelotten Dalby nr 2 och 3 och låge därför omkring 2 kilometer från huvudgården. Slutligen hörde jämväl till nu ifrågavarande arrendelott de s. k. gatuhusen, vilka brukades av personer, som ägde egna hus och

erlade avgäld till arrendatorn. Depåchefen tillstyrkte, att omförmälda skiftesjord och gatuhus måtte säljas samt försäljningssumman tillfalla depån.

Återstående arrendelotten Dalby kungsgård nr 2 och 3, där all jord brukades av arrendatorn och kronan ägde alla hus, borde fortfarande utarrenderas.

Slutligen förordade depåchefen, att åtskilliga ändringar i arrendevillkoren måtte ske beträffande de egendomar, som skulle fortfarande utarrenderas, såsom naturaarrendens utbytande mot penningarrenden m. m. I följd därav måste vissa nybyggnader uppföras, vartill försäljningsmedlen borde få användas.

Stuteriöverstyrelsen 26/8 1911.

Stuteriöverstyrelsen anförde i utlåtande den 26 augusti 1911, att styrelsen i likhet med depåchefen tillstyrkte, att huvudkomplexen av dessa egendomar fortfarande måtte utarrenderas för depåns räkning. I fråga om arrendevillkoren ansåge sig emellertid styrelsen böra föreslå den förändringen, att under den nya arrendeperioden hela avgälden måtte utgå i penningar och alltså icke vidare skyldighet åläggas arrendatorerna att till depån erlägga sådan i naturaprodukter. Denna hittills tillämpade form för arrendets utgivande hade nämligen visat sig vara mindre lämplig. Med nutidens lätta kommunikationer borde det icke möta svårigheter att förskaffa depån erforderliga kvantiteter hö, halm och havre till samma pris, som arrendatorerna måste beräkna för dessa varor vid arrendeanbudens avgivande. Men givetvis medförde ett sådant arrendesystem, som hittills varit bestående, att arrendatorernas frihet i avseende å jordens rationella brukande bleve inskränkt, ävensom att arrendatorerna sattes ur stånd att å egendomarna hava så stora kreatursbesättningar och hålla åkerbruket i så hög kultur, som eljest skulle låta sig göra.

I likhet med depåchefen ansåge stuteriöverstyrelsen vidare, att från arrendet borde under nästkommande period undantagas de av depåchefen i sådant avseende föreslagna områdena för att disponeras på av honom förordat sätt.

Depåchefen hade vidare föreslagit, att blivande köpeskillingar skulle användas dels till inlösen av arrendatorerna enskilt tillhöriga byggnader å de delar av egendomarna, som skulle bibehållas i kronans ägo, dels ock till bekostande av erforderliga nybyggnader å desamma. Härvid ville stuteriöverstyrelsen erinra, att arrendatorerna icke vore lagligen berättigade till någon ersättning för av dem själva uppförda hus. Att däremot åtskilliga av dessa hus kunde vara för egendomarna behövliga och därför borde inlösas, ävensom att en del nybyggnader erfordrades, funne

stuteriöverstyrelsen högst sannolikt, synnerligen om arrendatorerna genom ändrade bestämmelser rörande sättet för arrendets utgörande komme i tillfälle att tillgodogöra sig egendomarnas foderavkastning för egna kreatursbesättningar, vilka i dylikt fall kunde och borde väsentligen ökas.

Överjägmästaren.

Sedan domänstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i ärendet, hördes vederbörande överjägmästare och domänintendent, av vilka den förre framhöll, att det kunde ifrågasättas, om icke förutom litt. M även utmarkslotterna litt. I samt Knivsåsens skogsplantering litt. N ävensom de i föregående utlåtanden icke omnämnda Dalby hage och Linnebjers hage borde på grund av beskaffenhet och läge i förhållande till Dalby kronopark ställas under skogsstatens vård och förvaltning och förenas med denna kronopark. Omfattande skogshushållningsåtgärder vore förestående å dessa utmarkslotter och sammanslagningen skulle medföra minskad bevakningskostnad.

Domänintendenten.

Domänintendenten tillstyrkte i princip utbytande av naturaarrende mot penningarrende. Emellertid skulle härav föranledas dyrbara nybyggnader. Ville man i någon mån undvika detta, borde för Vallebergslotten fortfarande någon del av arrendet utgå i natura, vilket även på grund av egendomens närbelägenhet till hingstdepån och möjligheten för arrendatorn att erhålla gödsel av därvarande hingstbesättning erbjöde vissa fördelar. I varje fall borde arrendatorns därvarande hus inlösas av kronan. Vid Dalbygårdarna borde på grund av egendomens avlägsna läge från depån arrendet utgå endast i penningar. Såväl lotten litt. M som litt. N borde övertagas av skogsstaten. Litt. I borde däremot åtfölja arrendet. Förslaget om försäljning av angivna områden tillstyrktes.

Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län instämde i avgivet utlåtande med domänintendenten och framhöll såsom lämpligt, att någon del av arrendet för Valleberg finge utgå i naturaprestationer.

Domänstyrelsen 29/12 1911.

Domänstyrelsen anförde i utlåtande den 29 december 1911, att styrelsen ej hade något att erinra mot stuteriöverstyrelsens förslag att försälja vid nu löpande arrendeperiods utgång vissa delar av kronoegendomarna Valleberg och Dalby kungsgård. Däremot ville styrelsen till alla delar ansluta sig till överjägmästarens yttrande i fråga om de delar av kungsgården, som borde överlämnas till skogsstaten; och ville styrelsen härvid påpeka, att Dalby hage gränsade i öster omedelbart

intill det med litt. I betecknade skiftet, vilket i sin ordning i öster angränsades av Dalby kronopark, utgörande således dessa delar en sammanhängande komplex. Den av överjägmästaren berörda Linnebjers hage vore belägen i Sandby socken 2 kilometer sydväst om Valleberg. Därest det skulle finnas erforderligt att till den del av nuvarande arrendelotten nr 1 av Dalby kungsgård, som borde ånyo utarrenderas, lägga betesmark, vartill skiftet litt. I för närvarande begagnades, borde vid blivande arrendeuppskattning frågan härom tagas under omprövning; möjligt vore, att en del av Dalby hage därtill kunde finnas lämplig.

Ansökning av lägenhetsinnehavare.

Därefter överlämnade domänstyrelsen med skrivelse den 5 juli 1912 handlingarna rörande en av J. Ståhl m. fl. innehavare av lägenheter under arrendelotten nr 1 av Dalby kungsgård gjord ansökning att få med äganderätt förvärva de åt dem upplåtna jordområdena.

Kungl. Maj:t 6/9 1912.

Kungl. Maj:t behagade vid föredragning den 6 september 1912 av dessa ärenden förordna beträffande dispositionen från den 14 mars 1914 av nedannämnda, till Flyinge och Dalby kungsgårdar hörande ägoområden:

att från blivande förnyad utarrendering skulle undantagas *dels* av de nu under benämningen Valleberg gemensamt utarrenderade lotterna nr 1, 2, 3, 4 och 5 av Flyinge kungsgård följande ägor, nämligen: skiftet vid Hesabacken, södra lilla fäladen samt östra fäladen eller mossen, *och dels* av den nuvarande arrendelotten nr 1 av Dalby kungsgård följande ägor, nämligen: en med litt. M betecknad utmark, en med litt. N betecknad utmark, kallad Knivsåsens skogsplantering, ävensom den s. k. skiftesjorden och de s. k. gatuhusen;

att en värderingsnämnd, bestående av domänintendenten i Malmöhus län jämte de av länets landsting och länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott valda uppskattningsmän, skulle beträffande skiftet vid Hesabacken, södra lilla fäladen, östra fäladen eller mossen, den s. k. skiftesjorden och de s. k. gatuhusen upprätta styckningsplan och verkställa saluvärdering ävensom, för det fall att försäljning icke komme att ske, åsätta arrendevärde; samt

att omförmälda värderingsnämnd tillika skulle *dels* avgiva yttrande, huruvida det med litt. I betecknade utmarksområdet borde vid nytt arrende av lotten nr 1 av Dalby kungsgård från arrendet undantagas samt huruvida och i så fall på vilket sätt vederlag genom annan betesmark borde lämnas denna arrendelott, *dels*, efter hållen uppskattning, för varje av ifrågavarande tre nu utarrenderade egendomar med undan-

tag av de ägor, som enligt vad förut bestämts skulle från blivande utarrendering undantagas, föreslå arrendevärde, vilket beträffande lotten nr 1 av Dalby kungsgård skulle angivas alternativt med och utan förberörda, med litt. I betecknade utmarksområde; börande vid arrendeförslagets upprättande iakttagas, att, därest för egendomen Valleberg viss del av arrendet ansåges böra fortfarande utgå i naturaprodukter, alternativt förslag borde avgivas till arrendets utgående antingen i dylika produkter jämte penningar eller ock endast i penningar, men att för övriga egendomar arrendet borde beräknas endast i penningar, *dels ock* föreslå de närmare villkor, varunder varje av nämnda tre egendomar borde på arrende ånyo upplåtas, samt huruvida några nybyggnader vid egendomen vore erforderliga under de närmaste tjugu åren efter den 14 mars 1914, i vilket fall värderingsnämnden skulle med biträde av byggnadskunnig person uppgöra ritningar och kostnadsförslag till sådana byggnader.

Tillika anbefallde Kungl. Maj:t domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen ej mindre att avgiva yttrande och förslag med anledning av värderingsnämndens utredningar än även att verkställa ytterligare utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förnyat förslag rörande dispositionen efter den 14 mars 1914 av ovanberörda med litt. M och N betecknade utmarker ävensom av förberörda med litt. I betecknade utmarksområde, under förutsättning att detta område funnes icke böra fortfarande utarrenderas, varvid jämväl borde tagas under övervägande, huruvida från samma tid någon förändring beträffande dispositionen av de nu under depåns förvaltning ställda Dalby hage och Linnebjers hage kunde befinnas önskvärd.

Styckningsplan och saluvärdering.

Beträffande de delar av egendomarna, för vilka enligt berörda nådiga beslut skulle upprättas styckningsplan och saluvärdering, ägde sådana förrättningar rum under tiden 25 september—4 oktober 1912, varefter Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län till domänstyrelsen insände instrument över dessa förrättningar jämte övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland fyra kartor, varav en över Valleberg, upprättad år 1911 av t. f. distriktslantmätaren Joh. Trulsson, och ett utdrag av den av bemälde Trulsson år 1911 över Dalby kungsgård upprättade karta samt särskilda av t. f. extra lantmätaren J. Gordh uppgjorda styckningsförslag, varjämte Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnade dels en ansökning av Södra Sandby församling att av Valleberg få inköpa 0.2570 hektar jord för anläggning av väg till en av församlingen beslutad skola ävensom 0.5260 hektar, avseende tomt till en befintlig små-

skola och väg till densamma, jämte däröver avgivna yttranden av egendomens arrendator, vederbörande depåchef, kronofogde och domänintendent, dels ock en av ryktaren Erik Magnus Jonasson under Valleberg gjord ansökning att få inköpa ett kronan tillhörigt jordområde jämte domänintendentens yttrande däröver.

Av dessa handlingar inhämtas, bland annat, följande.

I. Beträffande ägor till arrendelotten *Valleberg.*

Östra fäladen eller mossen är belägen omkring 0.6 mil från huvudgården utmed allmän väg och på ett avstånd av omkring 0.2 mil från Skatteberga järnvägsstation. Åkern å denna ägolott är mycket svag. Å ägolotten innehava åtskilliga personer mindre lägenheter, som emellertid vid en upplåtelse måste undergå reglering, varjämte Södra Sandby församling innehar den skolhustomt med trädgård, som församlingen enligt ovannämnda ansökning önskar få lösa.

Södra lilla fäladen har ett mycket gott läge invid en större bygdeväg omkring 0.3 mil från huvudgården och 0.2 mil från Sandby järnvägsstation samt innehåller 3.7170 hektar. Ägoskiftets åker är av medelgod beskaffenhet. Lars Persson innehar å skiftet en hustomt, varå han äger bostadshus.

Skiftet vid Hesabacken är beläget omkring 0.3 mil från huvudgården och 0.3 mil från Sandby järnvägsstation samt angränsas av byväg. Skiftet, vars åker är av fullt medelgod beskaffenhet, är obebyggt.

Värderingsnämnden har beträffande dessa ägoskiften uppgjort följande styckningS- och försäljningsförslag, därvid, enligt vad värderingsnämnden meddelat, uppdelningen av östra fäladen gjorts så, att alla de personer, som därå äga bostadshus, skola kunna få tillösa sig områden i byggnadernas närhet med undantag av nedannämnda två åldriga änkor, vilka förklarat sig endast önska få besittningsrätt till sina hustomter under sin återstående livstid.

Å t. f. distr. lantm. Joh. Trulssons karta		Areal Hektar	Saluvärde		Arrende	Innehavare
Littera	Ägofigurer		per hektar	Summa		
Aa	90—92, 94 och 97	9.8870	6.9550 har à 550: — 2.9320 » » 300: —	4,705: —	235: —	Nils Isaksson
Ab	95, 96, 98 och 99	6.9960	550: —	3,848: —	192: —	Edvard Persson
Ac	93	0.5260	1,200: —	631: 20	47: —	Södra Sandby
Ad	100	0.2570	1,200: —	308: 40		församling
Ae	101—103	9.3480	550: —	5,140: —	257: —	Lars Fäldt
Af	104, 105, av 106, 107, av 108, 109, av 111 a	7.1240	500: —	3,562: —	178: —	Henrik Fäldt
Ag	av 106, av 108, av 111 a, 111—114 och av 115	5.6470	500: —	2,823: —	141: —	Jöns Hansson
Ah	110, av 115, av 116, 117 och av 118	6.1820	450: —	2,782: —	139: —	Nils Andersson
Ai	av 116, av 118, 119—122	4.6610	400: —	1,864: —	93: —	Ola Persson
Aj	123—125	3.8450	475: —	1,826: —	91: —	Lars Svensson
Ak	84, av 85, 86, 87 och av 88 a	1.0320	800: —	826: —	41: —	Lars Persson
Al	av 85, 88 och 89	2.6850	800: —	2,148: —	107: —	obebyggd
Am	82	3.5000	800: —	2,800: —	140: —	»
	Summa	61.6900	—	33,263: 60	1,661: —	

Enligt värderingsnämndens förslag bör åt en var av förestående lägenhetsinnehavare hembjudas till inköp den lägenhet han innehar, och bör förbehåll göras vid försäljning av lotten litt. Aa om kvarboenderätt för Ola Perssons änka Anna Persson å ägofiguren nr 97, där hon äger bostadshus, uti hennes återstående livstid emot en årlig avgäld till köparen av 1 krona samt vid försäljning av litt. Ag om kvarboenderätt för änkan Bengta Persson i henne tillhöriga tre väggarumshus vid västra ändan av Jöns Hanssons boningshus och nyttjanderätt till en hagtomt, ägofiguren nr 111, uti hennes återstående livstid emot en årlig avgift till köparen av 4 kronor.

Då innehavaren av hustomten å södra lilla fäladen Lars Persson förklarat sig icke vilja köpa hela ägolotten, har värderingsnämnden föreslagit dess uppdelning på sätt ovan nämnts i två lotter, av vilka den

ena är obebyggd och ansetts böra i likhet med lotten litt. Am eller skiftet vid Hesabacken säljas genom anbuds infordrande.

II. Beträffande ägor till arrendelotterna *Dalby kungsgård.*

Den så kallade skiftesjorden är belägen närmare 0.3 mil från kungsgårdens byggnader. Åkern är överhuvudtaget av mera än medelgod beskaffenhet. Skiftet brukas till en del, ägofigurerna nr 1—11, av Nils Nilsson, som därå äger bostadshus och för denna del av skiftet tillräckliga uthus, vilka byggnader äro i mycket gott stånd. Å skiftet finnas dessutom två andra lägenheter med innehavarna tillhöriga, i gott stånd varande bostadshus. Härjämte finnes å ägofiguren nr 18 ett gammalt bostadshus, som vid uppskattningen befanns vara knappast användbart till bostad samt obebott. Huset tillhör Axel Andersson, som äger en därintill belägen bebyggd hemmansdel med omkring 18 tunnland åker och vilken därjämte brukar omkring 9 tunnland av skiftesjorden men blivit förpliktad avstå jorden till arrendatorn.

Hustomterna å de så kallade gatuhusen hava mycket goda lägen inom Dalby bysamhälle utmed större vägar med undantag av två, nämligen nr 51 och nr 55, som äro belägna omkring 0.2 mil från bysamhället. De sistnämnda äro bebyggda med Per Hellquist d. y. tillhöriga byggnader, däribland bostadshus, och äro att hänföra till mark av dålig beskaffenhet. Åkern till övriga gatuhus består av skarp grusmylla, som på sina ställen är mycket backig och även i flera fall rätt mycket stenbunden. Även dessa gatuhus innehavas av enskilda personer, varom här nedan närmare förmäles.

Beträffande styckning av dessa ägolotter har värderingsnämnden anfört i fråga om det av Nils Nilsson nu brukade lägenhetsområdet, att detsamma, som till följd av sitt läge icke vore väl lämpat för styckning till egna hem, borde försäljas ostyckat, ehuru dess areal vore större än vad som i vanliga fall tilldelades mindre jordbrukslägenhet, varvid värderingsnämnden tillika vitsordat Nilssons goda skötsel av lägenheten och antecknat, att Nilsson önskade köpa densamma ostyckad. Skiftesjorden i övrigt ansåge värderingsnämnden, som ej kunde tillstyrka, att någon del därav hembjödes ovanbemälde Andersson till inköp, böra uppdelas i sex lotter. Gatuhusen hava ansetts böra hembjudas de nuvarande innehavarna till inköp med de områden, som av dem nu nyttjades. I enlighet härmed har värderingsnämnden föreslagit, att följande upplåtelser måtte äga rum med hembud till respektive här nedan upptagna innehavare, nämligen:

Å t. f. distr. lantm. Joh. Trulssons karta			Areal Hektar	Saluvärde		Arrende	Innehavare
Littera		Ägofigurer		per hektar	Summa		
Skiftesjorden							
Aa		1, 2, av 3, av 4, av 5, av 6, av 7, av 8, av 9 och av 10	11.7850	1,200: —	14,140: —	707: —	Nils Nilsson
Ab		25—27 och 29—35	6.9890	1,100: —	7,690: —	385: —	
Ac		av 23, 24, 36—45 och av 46	6.9160	1,100: —	7,610: —	380: —	
Ad		av 19, av 20, 21, 22, av 23, av 46 och av 47	6.5500	1,250: —	8,190: —	410: —	
Ae		13—18, av 19, av 20, av 47 och 48—51	6.4480	1,300: —	8,380: —	420: —	
Af		56, 57, 58 och av 59	3.0610	1,350: —	4,130: —	200: —	Nils Olsson
Ag		av 59, 60 och 61	3.0610	1,350: —	4,130: —	200: —	Bengta Jönsson
		Summa	44.8100	—	54,270: —	2,702: —	
Gatuhus							
	nr						
B	46	93	0.1030	15,000: —	1,545: —	60: —	Nils Knutsson
C	47	94	0.0620	10,000: —	620: —	25: —	Ola Nilsson
D	48	92	0.1870	12,500: —	2,335: —	90: —	J. Ståhl
E	38	122—125	0.7190	0.0810 à 5,000: — 0.6380 à 425: —	675: —	30: —	Anders Nilsson Söderberg
Fa	del av 39	105 och 106	0.4740	0.0450 à 5,000: — 0.4290 à 500: —	440: —	20: —	Kjersti Jönsson
Fb	» » 39	av 107, 108 och 109	0.4660	0.0460 à 5,000: — 0.4200 à 600: —	480: —	22: —	Per Lilja
Fc	» » 39	111	0.0440	600: —	265: —	11: —	J. Neroth
G	53	115—121	0.6820	0.0650 à 6,000: — 0.6170 à 500: —	700: —	31: —	Anders Nilsson
H	54	112—114	0.7600	0.0610 à 7,500: — 0.6990 à 550: —	840: —	37: —	Jöns Åkesson
I och J	51, 55	126—140, 142, 141 och 143	3.7560	600: —	2,250: —	112: —	Per Hellquist d. y.
Ka	del av 44	225 och 226	0.0240	10,000: —	240: —	10: —	Anders Persson
Kb	» » 44	227 och 228	0.0430	8,000: —	345: —	14: —	Nils Skog
Kc	» » 44	229	0.0610	8,000: —	490: —	20: —	Nils Alfred Persson
L	45	230	0.1330	7,500: —	995: —	40: —	Nils Persson Lundstedt
		Summa	7.5140	—	12,220: —	522: —	

Enligt Gordhs vid uppdelning av ägolotterna följda styckningsförslag skola till gemensamt behov undantagas av skiftesjorden:

a) utfartsväg 5 meter bred, bestående av ägofigurerna av 3, av 4, av 5, av 6, av 7, av 8, av 9, av 10, 11, 12, 55 och 55 a med en areal av 45.70 ar,

b) utloppsdike 3.3 meter brett, bestående av ägofiguren nr 28 med en areal av 13.30 ar;

samt av gatuhusområdena

c) utfartsväg 4 meter bred, bestående av ägofigurerna av 107 och 110, med en areal av 2.50 ar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har förklarat sig icke hava något i huvudsak att erinra mot ifrågavarande förslag, vilka syntes hava på ett tillfredsställande sätt löst uppgiften att, med tillbörlig hänsyn tagen till såväl kronans som de redan förefintliga lägenhetsinnehavarnas intressen, för samtliga parter ändamålsenligt ordna frågan om sättet för ifrågavarande områdens skiljande från kungsgårdarnas övriga ägor. Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillika tillstyrkt bifall till Södra Sandby församlings ansökan, men då ryktaren Jonassons ansökning icke tydligt angåve, vilket område som avsåges med det tilltänkta köpet, i likhet med domänintendenten hemställt, att ansökningen icke måtte till någon särskild åtgärd för närvarande föranleda.

Förste lantmätaren i Malmöhus län.

I fråga om sättet för de till försäljning ifrågasatta lägenheternas skiljande från respektive stamfastigheter har förste lantmätaren i länet uti infordrat yttrande meddelat, att något hinder, för såvitt i länets lantmäterikontor kunnat utrönas, ej förefunnes för Flyinge kungsgårds fördelning genom ägostyckning, samt vidare anfört, att för genomförandet av en dylik styckning det uppgjorda styckningsförslaget icke heller syntes lägga hinder i vägen och att med hänsyn till omfattningen av de ägoområden, som föreslagits till försäljning, ägostyckningsförfarandet måste anses vara den lämpligaste formen för berörda områdens skiljande från huvudgården. Vad åter Dalby kungsgård vidkomme, kunde visserligen kungsgården kunna sägas i stort sett hava fått sin begränsning genom verkställda storskiftes- och enskiftesförrättningar, men i vad mån under kungsgården hörande gatuhus kunde lägga hinder i vägen för en ägostyckning hade av förste lantmätaren ej kunnat utrönas. Ett hinder av mera avgörande betydelse syntes emellertid vara, att inom kungsgården funnes en kronopark, i jordeboken angiven såsom Dalby nr 57 och bildad jämlikt nådiga brevet den 28 februari

1873 av 325 tunnland 28 $^1/_8$ kappland fäladsmark under kungsgården, vilken kronopark, såvitt känt vore, ej blivit genom laga förrättning skild från huvudgården. Hinder syntes alltså föreligga för kungsgårdens fördelning genom ägostyckning. Med hänsyn till, bland annat, omfattningen av de jordområden, vilka nu vore ifråga att skilja från huvudgården, vore avsöndringsförfarandet ej heller lämpligt. Detta förfarande kunde väl tänkas komma till användning beträffande vissa av de till försäljning ifrågasatta områdena, såsom de med litt. Aa—Ag å den ärendet åtföljande kartan upptagna, men beträffande övriga å kartan upptagna områden torde förhållandet vara ett annat. Dessa områden syntes allenast till en del i huvudsak motsvara vissa gatuhus. Det läte sig emellertid ej göra att medelst avsöndring från huvudgården skilja gatuhusen. Dessa vore nämligen självständiga lägenheter, i den mån de kunde anses motsvara en hel i jordeboken upptagen lägenhet, varemot, där flera lotter motsvarade visst gatuhus, ägostyckning å gatuhuset borde komma till stånd. Närmare undersökning härutinnan hade i lantmäterikontoret i saknad av vederbörliga handlingar ej kunnat göras.

Domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen $^9/_{12}$ 1912.

I utlåtande den 9 december 1912 hava domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen vad angår de ifrågavarande till Flyinge kungsgård hörande områden nämligen östra fäladen eller mossen, södra lilla fäladen samt skiftet vid Hesabacken tillstyrkt värderingsnämndens förslag, jämväl i vad angår de förordade upplåtelserna till Södra Sandby församling, varemot ämbetsverken ansett ryktaren Jonassons ansökning ej böra förtjäna avseende.

I fråga om sättet för områdenas skiljande från huvudgården, så enär enligt vad av för ämbetsverken tillgängliga handlingar framginge, huvudgårdens areal överstiger 300 hektar, hava ämbetsverken hållit före, att områdena, vilkas sammanlagda areal är 61.69 hektar, lämpligen böra avskiljas genom avsöndring i stället för, såsom förste lantmätaren ifrågasatt, genom det omständligare och kostsamma ägostyckningsförfarandet.

Vad vidkommer de ifrågasatta upplåtelserna av den så kallade skiftesjorden och gatuhusen under Dalby kungsgård hava ämbetsverken upptagit värderingsnämndens nu föreliggande förslag härutinnan till sitt, varvid ämbetsverken dock, med avseende å vad förste lantmätaren anfört, ifrågasatt, huruvida ej närmare utredning genom lantmäteristyrelsen borde ske. I fråga om sättet för försäljningarna hava ämbetsverken förordat, att desamma måtte ske i enahanda ordning, som av ämbetsverken föreslagits beträffande de tillstyrkta upplåtelserna från Flyinge kungsgård.

Slutligen hava ämbetsverken hemställt, att inflytande köpeskillingar måtte tillfalla Flyinge hingstdepå för att användas på sätt stuteriöverstyrelsen föreslagit i sitt utlåtande av den 26 augusti 1911, nämligen dels till inlösen av arrendatorerna enskilt tillhöriga byggnader å de delar av egendomarna, som skulle i kronans ägo bibehållas, dels ock till bekostande av erforderliga nybyggnader å desamma.

Statskontoret 8/2 1913.

Statskontoret, vars yttrande infordrats i fråga om användningen av de försäljningsmedel, som kunde komma att inflyta, har i utlåtande den 8 februari 1913, vid det förhållande att ifrågavarande båda kungsgårdar av ålder varit anslagna stuteriväsendet och för närvarande vore utarrenderade för Flyinge hingstdepås räkning, förklarat sig icke hava något att erinra mot att inflytande köpeskillingar måtte tillfalla Flyinge hingstdepå för att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas på sätt styrelserna föreslagit.

Lantmäteristyrelsen 18/3 1913.

I utlåtande den 18 mars 1913 har lantmäteristyrelsen upplyst, att Flyinge kungsgård upptoges i gällande jordebok för Södra Sandby socken såsom en kameral enhet om 3 $^{5}/_{16}$ mantal, kallad Flyinge nr 22. Kungsgården hade fått sina ägor utbrutna genom sådana skiften, att samma ägor icke finge mot ägarens samtycke med annan mark intagas i skifte, vadan hinder för ägostyckning å kungsgården ej förelåge.

Södra lilla fäladen samt östra fäladen eller mossen utgjorde tillsammans en utmarksandel, som kungsgården fått åt sig utbruten genom fastställt enskifte. Hesabacken utgjorde en kungsgårdens urfjäll inom annat skifteslag eller Skarnberga by, som undergått fastställt enskifte.

Förste lantmätaren hade ansett ägostyckningsförfarandet vara det lämpligaste för skiljande från kungsgården av de föreslagna områdena. Ehuru hinder för ägostyckning å kungsgården icke funnes, ansåge likväl lantmäteristyrelsen, i likhet med domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen, att avsöndringsförfarandet i stället borde användas. Styrelsen kunde ej finna några egentliga skäl, varför avsöndring ej skulle tillgripas. Kungsgårdens hela areal utgjorde, enligt skifteshandlingar, 457.57 hektar; och de till försäljning föreslagna områdena, vilka utgjorde 61.69 hektar, innehölle alltså mindre än $^{1}/_{5}$ av stamhemmanet.

Beträffande styckningsförslaget ville styrelsen framhålla följande.

Såsom framginge av kartan, omslöte det kungsgårdens ägostycke, som kallades södra lilla fäladen och föreslagits att försäljas såsom lotterna Ak och Al, helt och hållet ett område å kartan kallat: »Odalägorna till Arbetshusen». Detta sistnämnda område utgjorde ägorna till skatte-

lägenheterna Fäladshus nr 1 och 2, vilka två lägenheter vid enskiftet varit kronogatuhus under kungsgården men sedermera skattesålts. Av kartan framginge, att kungsgårdens område avstängde lägenheterna Fäladshus från en allmän väg. Å den karta, som användes vid enskiftet, då kungsgårdens södra lilla fälad utbröts, vore en utfartsväg utmärkt för lägenheterna över kungsgårdens mark ut till den allmänna vägen. Lantmäteristyrelsen hölle nu före, att, till förhindrande av eventuella tvister, vid försäljningen av lotten Ak i köpeavhandlingen borde göras förbehåll för innehavarna av lägenheterna Fäladshus om rätt till utfartsväg på sätt sådan utmärkts å enskifteskartan.

Beträffande lotten Ac, som utgjorde en skoltomt och som föreslagits att försäljas till Södra Sandby socken, ville styrelsen framhålla, att i enlighet med Riksdagens medgivande (Kungl. Maj:ts proposition nr 14 år 1867) Kungl. Maj:t genom nådigt brev till kammarkollegium den 20 april 1867 åt Sandby socken under ständig besittningsrätt upplåtit ett tunnland jord från Flyinge kungsgårds utmark för uppförande av ett skolhus. Det område, som socknen sålunda fått åt sig upplåtet, måste motsvara det, som nu vore betecknat med Ac och enligt handlingarna innehölle 0.5260 har = 1 tunnland 2.1 kappland. Det syntes alltså, som om socknen redan innehade ifrågavarande område med den rätt, som med upplåtelsen åsyftades.

I fråga om Dalby kungsgård har lantmäteristyrelsen anfört, att denna redovisades i jordeboken för Dalby socken såsom en kameral enhet om 4 $^{7}/_{16}$ mantal, kallad Dalby nr 60. Denna kungsgård hade fått såväl inägor som utmark eller fäladsmark utbrutna genom sådana skiften, att samma ägor icke finge mot ägarens samtycke intagas i skifte.

Uti sitt yttrande i ärendet hade förste lantmätaren framhållit, att befintligheten i jordeboken av en kronopark, Dalby nr 57, syntes lägga hinder i vägen för ägostyckning å kungsgården. Enligt vad styrelsen vid jämförelse mellan nådiga brevet den 28 februari 1873 angående avrösandet av denna kronopark samt skifteskartorna funnit, utgjorde kronoparken del av den fäladsmark, som utbröts för kungsgården vid 1799 års numera orubbliga storskifte. Den sålunda bildade kronoparken hade därefter uppförts i gällande jordebok såsom Dalby nr 57. Av vad sålunda anförts syntes framgå, att samma kronopark icke kunde anses såsom en i kameralt hänseende självständig fastighet. Densamma syntes, liksom de särskilda arrendelotterna, endast vara att anse såsom en brukningsdel av kungsgården. Styrelsen ansåge därför, att den omständigheten, att kronoparken uppförts i jordeboken med särskilt nummer, icke

innebure, att kungsgården kunde anses ligga i samfällighet med annan fastighet, och utgjorde således ej hinder för ägostyckning. Vid en eventuell ägostyckning å Dalby kungsgård ansåge styrelsen kronoparken böra betraktas liksom kungsgårdens övriga mark.

De å samma kartan samt i förslaget till försäljning med litt. Aa, Ab, Ac, Ad, Ae, Af och Ag betecknade områden utgjorde delar av de åt Dalby kungsgård vid fastställt enskifte utbrutna inägor. Ehuru hinder för dessa områdens skiljande från kungsgården genom ägostyckning ej funnes, kunde lantmäteristyrelsen ej finna några skäl, varför icke i stället avsöndringsförfarandet, vilket vore både mindre kostsamt och omständligt än ägostyckning, borde användas. De till försäljning föreslagna områdena innehölle tillsammans långt mindre än $^1/_5$ av kungsgårdens hela areal. Enligt styrelsens mening borde alltså lotterna Aa—Ag försäljas såsom avsöndrade lägenheter från kungsgården.

Enligt den uppgjorda försäljningsplanen skulle i händelse av ägostyckning till gemensamt behov för lotterna Aa—Ag samt väl även stamhemmanet avsättas dels en 5 meter bred väg å kartan märkt a dels ock ett 3.3 meter brett dike, märkt b. Om icke ägostyckning utan avsöndring komme till användning, syntes frågan om berörda väg och dike böra vid försäljningen ordnas så, att till förmån för lägenheterna Aa—Ag å kungsgården lades servitut, varigenom samma lägenheters ägare finge rätt att begagna områdena a och b till väg och dike. Det kunde anmärkas, att möjligen icke alla lägenheterna Aa—Ag vore i behov av vägen och diket. Styrelsen tilltrodde sig likväl ej att yttra sig om vilka, som hade sådant behov eller ej. Det syntes ej heller vara av någon betydelse, om servitutet bildades även till förmån för en eller annan lott, som i allmänhet ej behövde begagna sig därav.

Förutom ovanberörda lotter Aa—Ag vore till försäljning från Dalby kungsgård vidare föreslagna de å kartan samt i handlingarna med B, C, D, E, Fa, Fb, Fc, G, H, I, J, Ka, Kb, Kc och L betecknade områdena. I ärendet hade framhållits, att ehuru full utredning därom ej kunnat lämnas, sagda områden helt eller delvis motsvarade vissa i jordeboken upptagna lägenheter, så kallade gatuhus, och alltså ej utgjorde delar av jordeboksenheten Dalby kungsgård eller Dalby nr 60. I denna fråga har lantmäteristyrelsen åstadkommit en utförlig utredning, av vilken styrelsen funnit framgå, bland annat, att de i gällande jordebok upptagna kronolägenheterna Dalby nr 38, 39, 44, 45, 46, 47, 48, 51 och 53 äro befintliga och att alltså behörig hänsyn till desamma bör tagas vid försäljningen, så att icke såsom avsöndringar eller delar av kungsgården försäljas områden, som motsvara sagda lägenheter.

Vad därvid anginge försäljningslotterna B och D, så framginge av utredningen, att den förra lotten utgjorde vad som nu hävdades såsom lägenheten Dalby nr 46, och den senare som Dalby nr 48. Visserligen syntes gränsen mellan de bägge lägenheterna ej hava tillkommit genom någon fastställd delning, men om kronan uttryckligen försålde såsom lägenheten Dalby nr 46 lotten B och såsom lägenheten nr 48 lotten D, så syntes någon tvist ej kunna uppstå mellan köparna och kronan. Vidare har styrelsen tillstyrkt, att lotten E må försäljas såsom kronolägenheten Dalby nr 38, att lotterna Fa, Fb och Fc må försäljas såsom delar av kronolägenheten Dalby nr 39 samt lotten G såsom kronolägenheten Dalby nr 53, men att lotten H, som motsvarade gatuhuset nr 54, måtte, då detta gatuhus ej uppförts i jordeboken såsom en för sig bestående lägenhet, försäljas såsom en del av eller avsöndring från kungsgården. Sedan de föreslagna försäljningarna skett, syntes, för verkställandet av erforderlig ägostyckning å gatuhuset nr 39, en skiftesförrättning å området E, Fabc, G och H erfordras. Därvid måste innehavet bliva delningsgrund och förrättningen verkställas endast för erhållande av slutligen fastställda gränser för det område, som skulle ägostyckas. Ett dylikt skifte kunde ej ske förrän efter försäljning av någondera lotten, enär dessförinnan alla lägenheterna vore i en ägares hand och skifte då ej finge ske.

Av utredningen framginge vidare, att lotten C utgjorde och borde försäljas såsom kronolägenheten Dalby nr 47, att lotten I borde försäljas såsom kronolägenheten Dalby nr 51, under det att lotten J, i likhet med lotten H, då gatuhuset nr 55 ej vore upptaget i jordeboken, borde försäljas såsom en avsöndring från kungsgården.

Vad slutligen anginge lotterna Ka, Kb och Kc samt L, så framginge av utredningen, att de tre förstnämnda borde försäljas såsom delar av gatuhuset eller kronolägenheten Dalby nr 44, under det att den senare lotten borde försäljas som kronolägenheten Dalby nr 45. Det förhållandet att gränsen mellan de tre förstnämnda och den sistnämnda lotten ej fullt överensstämde med gränsen enligt storskifteskartan mellan Dalby nr 44 och nr 45, borde kunna regleras i sammanhang med den ägostyckning å nr 44, som bleve nödvändig för skiljande av lotterna Ka, Kb och Kc från varandra.

Arrendeuppskattning m. m.

Med anledning av föreskrift i förberörda nådiga brev den 6 september 1912 hölls under hösten samma år arrendeuppskattning å de delar av de nuvarande arrendelotterna Flyinge nr 1, 2, 3, 4 och 5, kallade Valleberg, samt Dalby nr 1 och Dalby nr 2 och 3, vilka voro avsedda att

fortfarande utarrenderas, varvid yttrande tillika avgavs i övriga i det nådiga brevet angivna hänseenden. Ur uppskattningsinstrumenten torde jag få meddela följande.

Egendomen Valleberg, vars hemskifte, varom nu vore fråga, innehölle 217 hektar 54.90 ar tomter, åker och dylikt samt 35 hektar 55.50 ar äng, vore bebyggd med hus, av vilka vissa tillhörde kronan men andra arrendatorn. Samtliga byggnader voro väl underhållna men otillräckliga för egendomens skötsel. Att arrendatorn ägde en del härför behövliga byggnader vore en oegentlighet, som värderingsnämnden ansåge icke böra fortfara. Dessa arrendatorns byggnader, bestående av boningshus jämte tillbyggnad, ett stathus med uthus, brygghus med sammanbyggd hissloge samt ett mindre svinhus, hade uppskattats av arrendatorn till ett värde av 27,905 kronor, men av den utav värderingsnämnden tillkallade byggmästaren till 18,604 kronor 50 öre. Dessa byggnader borde inlösas. Vidare borde under alla förhållanden uppföras ytterligare en hissloge samt två stathus för tillhopa fyra familjer. Kostnaden för dessa nybyggnader beräknades till 23,034 kronor 6 öre. Ifall arrendet komme att utgå endast i penningar, behövdes ytterligare en ladugårdsbyggnad för en beräknad kostnad av 15,422 kronor 96 öre. Inalles skulle alltså kostnaden för inlösen av byggnader och för nybyggnader uppgå vid bibehållande av delvis naturaarrende till 41,638 kronor 56 öre och vid enbart penningarrende till 57,061 kronor 52 öre. Värderingsnämnden har tillstyrkt, att det nuvarande systemet med delvis naturaarrende måtte bibehållas, dels på grund av den därigenom minskade byggnadskostnaden, dels med hänsyn därtill, att depåchefen genom foderleveransen från Valleberg gjordes mindre beroende av foderleverantörers anbud.

Hemskiftet till arrendelotten nr 1 av Dalby kungsgård innehölle 108 hektar 71 ar tomter, åker och dylikt samt 8 hektar 0.2 ar äng. Byggnaderna å egendomen tillhörde kronan med undantag av ett stathus jämte uthus ävensom ett brygghus. Dessa byggnader borde inlösas och hade de värderats till 4,900 kronor. Därjämte behövde en hissloge och ett stathus byggas, ett kostall inredas i en nuvarande logbyggnad och vissa andra byggnadsarbeten utföras för en beräknad kostnad av inalles 25,078 kronor 71 öre. Tillhopa med förberörda lösesumma beräknades alltså ett belopp av 29,978 kronor 71 öre böra av kronan nedläggas i byggnader å egendomen. Därjämte hade arrendatorn att fordra ersättning för överbyggnad med mer än 2,000 kronor.

I fråga om det med litt. I betecknade utmarksområdet, som omfattade sammanlagt 24 hektar 49.90 ar, inberäknat vägar, har värde-

ringsnämnden ansett detsamma med undantag av två därå befintliga bebyggda lägenheter vara väl ägnat för skogsplantering, enär marken vore såsom betesmark icke vidare givande och mycket stenbunden samt endast genom allmän väg frånskild kronoplanteringen vid Dalby, vadan nämnden föreslagit, att området måtte undantagas från arrendet. Såsom ersättning för den härigenom egendomen frångående betesmarken har nämnden föreslagit upplåtelse å den så kallade Dalby hage, som för närvarande i sin helhet vad beträffade betesrätten årligen bortauktionerades till främmande personer, av ett område, som utmärkts å en handlingarna åtföljande kartkopia och omfattade 12 hektar 5 ar. Vare sig området litt. I komme att ingå i arrendet av ifrågavarande arrendelott eller ej, har nämnden förordat, att de personer, som för närvarande innehade lägenheter därå och vilka uppodlat marken till dessa lägenheter, måtte få, i likhet med vad av nämnden föreslagits beträffande övriga lägenhetsinnehavare under ifrågavarande egendom, med äganderätt tillösa sig sina nuvarande innehav, nämligen arbetaren Per Larsson ägofigurerna å kartan över Dalby kungsgård nr 153—155 med en areal av tillhopa 40.50 ar mot en köpeskilling av 243 kronor samt Per Hellqvist den äldre ägofigurerna å samma karta nr 159—161 med areal av sammanlagt 1 hektar 7.70 ar mot en köpeskilling av 646 kronor.

Till ifrågavarande arrendelott hör emellertid även ett annat, förut icke i handlingarna omförmält obebyggt utmarksområde kallat Väderkvarnshejdan och bestående av 3 hektar 12.50 av äng — i verkligheten endast betesmark — samt omfattande å kartan över kungsgården ägofigurerna 144—146. För den händelse detta område komme att säljas, har värderingsnämnden åsatt detsamma ett saluvärde av 875 kronor.

Arrendelotten Dalby nr 2 och 3, som innehölle 69 hektar 49.40 ar tomter och åker samt 11 hektar 53.50 ar äng, erfordrade åtskilliga nybyggnader för en beräknad kostnad av 34,234 kronor 48 öre. Till denna arrendelott hör icke någon utmark.

Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har förordat, att arrendet av Valleberg måtte utgå delvis i naturaprodukter, såsom värderingsnämnden föreslagit, samt ifrågasatt, om ej värdet å de hus, som borde inlösas från arrendatorn, borde bestämmas av tre gode män. Väderkvarnshejdan borde, därest betesmark till Dalby nr 1 erhölles i en del av Dalby hage, försäljas till ett eller flera egna hem. Kungl. Maj:ts befallningshavande har för övrigt tillstyrkt vad värderingsnämnden föreslagit.

I gemensamt utlåtande den 20 februari 1913 hava domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen beträffande arrendelotten Valleberg tillstyrkt förslaget, att det nya arrendet måtte utgå dels i naturaprodukter och dels i penningar, men ansett, att för sådant fall ej heller den hissloge, som föreslagits till nybyggnad, vore behövlig. Den kostnad, egendomen skulle draga för nybyggnader och inlösen av arrendatorns hus, bleve härigenom nedbringad till i runt tal 32,000 kronor. Oaktat denna reducering av byggnadskostnaderna och oaktat frånsäljandet av skiftet vid Hesabacken, södra lilla fäladen och östra fäladen eller mossen, syntes arrendet kunna bestämmas enligt värderingsmännens förslag till samma kvantiteter hö, halm och havre som nu men högre penningarrende än hittills. *Domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen 20/2 1913.*

Beträffande de till arrendelotten Dalby nr 1 hörande utmarkslotterna litt. I och N ävensom Dalby hage och Linnebjers hage innehåller ämbetsverkens utlåtande, som i denna del avfattats enligt stuteriöverstyrelsens mening, följande. Värderingsnämndens förslag, enligt vilket utmarkslotten litt. I såsom lämpligare till skogsplantering borde undantagas från arrendet och i stället ett angivet område av den under depåns egen förvaltning ställda Dalby hage lämnas till arrendatorns disposition, kunde ej biträdas, likasom ej heller förslaget om försäljning av de å samma utmarkslott befintliga bebyggda lägenheterna. Såvitt stuteriöverstyrelsens chef friherre F. Wrangel och ledamot P. O. Liedberg efter på platsen tagen kännedom om förhållandena funnit, vore nämligen utmarkslotten, ehuru stenbunden, lämplig till betesmark; och genom avhändandet av lägenheterna fråntoge man sig all bestämmanderätt i fråga om dem, en rätt, som det vore skäl att bevara åt sig. Vad det föreslagna vederlaget till arrendet anginge, kunde detta så mycket mindre tillstyrkas, som Dalby hage likasom den 2 kilometer sydväst om Valleberg belägna Linnebjers hage om cirka 106 tunnland eller 53 hektar, därav cirka hälften skogbevuxen, borde i sin helhet fortfarande såsom hittills disponeras för depåns egen räkning, i vilket avseende nådiga brevet den 28 februari 1873 angående bildandet av Dalby kronopark åberopades. Å dessa utmarker funnes delvis synnerligen värdefulla gräsmarker, som lämnade avsevärd inkomst, och från de skogbevuxna delarna därav kunde i viss mån fyllas depåns behov av surskog och risbränsle. Även om för dessa utmarker erhölles fullt vederlag efter nuvarande värdet, bleve dock frånhändandet av dem, såsom i ärendet ifrågasatts, en ekonomisk förlust för depån, enär särskilt därvarande beten säkerligen komme att med åren stiga i värde på samma gång priset å det bränslekvantum, som därifrån kunde påräknas för depåns

behov, ävenledes torde komma att stiga. Dessutom förtjänade att framhållas, att den rika floran, som funnes i Dalby hage och vilken flitigt studerades av studenter och skolynglingar, komme att försvinna, om detta område bleve forstmässigt planterat, varjämte, i händelse å området skulle bildas naturpark, varom även förslag framkommit, insamlandet av växter därstädes skulle komma att förbjudas. Genom att däremot bibehålla ifrågavarande områden under depåns vård och förvaltning kunde såväl alltjämt ökad inkomst dragas av betesmarkerna som därstädes varande flora skyddas och vårdas likaväl som under naturparkens skydd och utan att behöva undandragas botanisterna. Skulle däremot, detta oaktat, beslutas, att utmarken litt. I och Dalby hage skulle överlämnas till skogsstaten, hade ämbetsverken intet att erinra mot värderingsmännens förslag om försäljning av de bebyggda lägenheterna å litt. I.

Den med litt. N betecknade utmarkslotten eller den så kallade Knivsåsens skogsplantering, omfattande 7 hektar 71 ar skogsmark jämte en skogvaktarlägenhet om 49 ar åker och äng, borde vid nu löpande arrendeperiods utgång läggas under hingstdepåns egen vård och förvaltning, huvudsakligen av skäl att därifrån kunde påräknas en del av det bränsle, som enligt gällande stat skulle utgå till depåbetjäningen.

I nu nämnda avseenden har domänstyrelsen för sin del anfört, att Dalby hage, Linnebjers hage och Knivsåsens skogsplantering ävensom den med litt. I betecknade lotten med undantag av de därå befintliga bebyggda lägenheterna, vilkas försäljning på sätt värderingsnämnden föreslagit i varje fall tillstyrktes, borde från den 14 mars 1914 ställas under skogsstatens vård och förvaltning för att förenas med den, såsom en bifogad karta utvisade, närbelägna Dalby kronopark, till stöd varför åberopades, förutom vad överjägmästaren och domänstyrelsen i förut angivna yttranden i detta ärende anfört och nu av värderingsnämnden föreslagits, jämväl den omständigheten att dessa utmarker vore till största delen bestående av skogbärande och till skogsbörd tjänlig mark, som ej, åtminstone vad betet beträffade, utnyttjades direkt av depån, vadan utmarkerna ingalunda kunde anses omistliga för densamma, förutsatt dock att depåns årsinkomst till den del den berodde av dessa marker på annat sätt tryggades.

Utmarkslotten litt. M, omfattande 29 hektar 72.30 ar fäladsmark samt en damm om 4.20 ar, borde enligt ämbetsverkens sammanstämmande åsikt överlämnas till skogsstaten för att förvaltas såsom kronopark, dock mot vederlag till depån genom förhöjt anslag till belopp, minst motsvarande depåns nuvarande inkomst av området.

Beträffande Väderkvarnshejdan förorda ämbetsverken, att den säljes

till bildande av *ett* eget hem på sätt tillstyrkts om andra egendomsupplåtelser från Dalby kungsgård, och att köpeskillingen måtte tillfalla depån.

Den beräknade byggnadskostnaden för arrendelotten Dalby nr 1 uppginge, enligt vad ämbetsverken vidare anfört, till inemot 30,000 kronor. Dessa kostnader syntes väl dryga. Enda utvägen att nedbringa dem vore att minska byggnadsbehovet och detta kunde endast ske, om arrendet fortfarande till någon del uttoges i naturaprodukter. Med hänsyn härtill och då för övrigt byggnadsplatsen vid egendomen vore synnerligen olämplig, nödgades ämbetsverken frånträda sin förut intagna ståndpunkt och förordade, att arrendet måtte uttagas dels i naturaprodukter och dels i penningar. Härigenom skulle kostnaden för nybyggnader samt för ersättning av arrendatorns hus och överbyggnad kunna nedbringas till i runt tal 15,000 kronor.

Även de av värderingsnämnden beräknade byggnadskostnaderna för arrendelotten Dalby 2 och 3 vore mycket höga, inemot 35,000 kronor. Ämbetsverken ansåge kostnaden kunna på närmare angivet sätt nedbringas till 22,600 kronor. Arrendet borde i varje fall utgå i penningar.

Slutligen hava ämbetsverken, under förutsättning av bifall till det av dem nu framlagda förslaget till egendomarnas förnyade utarrendering under 20 år från den 14 mars 1914, hemställt om anvisande av medel till byggnaders inlösen och uppförande med förut angivna belopp, uppgående tillhopa till 69,600 kronor.

Departementschefen.

I fråga om skiftet vid Hesabacken, södra lilla fäladen, östra fäladen eller mossen, den s. k. skiftesjorden och gatuhusen biträder jag värderingsnämndens av ämbetsverken tillstyrkta förslag till dessa områdens styckning och försäljning med hembudsrätt för nuvarande innehavare. Gatuhusen synas böra säljas på det sätt lantmäteristyrelsen föreslagit. Försäljningen torde, utom i fråga om de områden, som Södra Sandby socken önskat förvärva, böra äga rum enligt gällande grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från kronoegendomar. Enligt vad jag inhämtat av ett insänt protokoll vid skolrådssammanträde inom Södra Sandby socken avser socknens ansökan beträffande småskoletomten att förvärva äganderätt till detta område, vartill socknen nu blott har besittningsrätt mot erläggande av viss årlig avgäld.

Väderkvarnshejdan anser jag i likhet med ämbetsverken böra säljas till ett eget hem. Då den, ehuru omfattande över 3 hektar, åsatts ett saluvärde av allenast 875 kronor och därför torde bestå av synnerligen svag mark, synes icke lämpligt att stycka densamma.

Utmarkslotten litt. M till Dalby nr 1 har av alla, som yttrat sig i ärendet, ansetts böra överlämnas till skogsstaten och alltså tillföras statens domäners fond. Jag biträder detta förslag.

Hemskiftet till Flyinge kungsgård nr 1, 2, 3, 4 och 5, kallade Valleberg, anser jag böra ånyo utarrenderas för hingstdepåns räkning mot arrende delvis i natura och delvis i penningar. Denna egendom ligger alldeles intill hingstdepån. Avsevärda fördelar torde uppkomma för såväl depån som egendomen, om den senare får till depån lämna en betydande del av den för depån erforderliga fodermängden samt får därifrån hämta gödsel. Arrendekontraktets bestämmelser, att arrendatorn är skyldig att till personal vid depån lämna mjölk till visst pris samt att verkställa plöjning av viss areal, avsedd till grönfoder åt depåns hästar, utvisa ävenledes, att arrendet av ifrågavarande egendom är av verkligt praktiskt gagn för depån.

Vid denna egendom erfordras nybyggnader samt inlösen av vissa, arrendatorn tillhöriga byggnader för en kostnad, som av ämbetsverken beräknats till i runt tal 32,000 kronor. Beträffande sättet för beredande av medel till dessa kostnaders bestridande har under ärendets behandling ifrågasatts, att inflytande försäljningsmedel för sålda lägenheter skulle få därtill användas. I sitt sista utlåtande hava ämbetsverken hemställt, att medel måtte anvisas för detta ändamål. Ifall de till hästavelns främjande anslagna egendomarna intoge samma ställning som andra kronoegendomar, borde uppenbarligen egendomarna själva bära sin underhålls- och nybyggnadskostnad, vilket i erforderlig mån skulle ske genom avdrag å arrendebeloppen. Ett sådant tillvägagående skulle emellertid i detta fall föranleda, att de för hästavelns främjande tillgängliga medlen under en följd av år ganska betydligt minskades, och skulle antagligen framkalla anspråk på att ett minskningen motsvarande belopp måtte under samma tid årligen anvisas såsom anslag för att hästavelns behov skulle kunna liksom förut tillgodses. Då jag emellertid finner äskandet av särskilt anslag för ändamålet böra undvikas, anser jag mig böra förorda utvägen att låta inflytande försäljningsmedel för lägenheter å de till samma kungsgård hörande skiftet vid Hesabacken, södra lilla fäladen och östra fäladen eller mossen användas därtill. Dessa försäljningsmedel äro beräknade till 33,263 kronor 60 öre, alltså ungefär samma belopp som den approximativt uppskattade byggnadskostnaden. Statskontoret har för sin del icke funnit anledning till erinran mot att försäljningsmedlen användas på detta sätt. Det bör icke förbises, att dessa försäljningsmedel inflyta endast småningom under en

rätt lång följd av år, men jag vill härvid erinra, att därest förslaget om inrättande av ett statsstuteri å Ottenby, varom Kungl. Maj:t beslutat avlåta proposition till Riksdagen, vinner bifall, skulle enligt den i statsrådsprotokollet angående sistnämnda ärende meddelade ekonomiska kalkylen under tiden till år 1921 avsevärda behållningar uppstå, varför några svårigheter för stuteriöverstyrelsen av denna anledning icke torde uppkomma.

Vad beträffar de bägge arrendelotterna Dalby nr 1 och Dalby nr 2 och 3, vilka äro belägna bredvid varandra men på ett avstånd från hingstdepån av ungefär en mil, synas mig knappast några skäl numera tala för att de fortfarande skola vara anslagna till hingstdepån. Berörda långa avstånd gör dem synnerligen olämpliga att utgöra naturaarrende, och olägenheterna av denna arrendeform hava också med styrka framhållits från olika håll under ärendets tidigare behandling. Det sedermera utrönta stora nybyggnadsbehovet och svårigheten att med bibehållande av nuvarande dispositionssätt bereda medel till detta behovs tillgodoseende hava dock slutligen nödsakat ämbetsverken att för Dalby nr 1 föreslå arrende delvis i naturaprodukter. Dessa förhållanden synas mig tydligt visa olämpligheten av att för hingstdepån bibehålla dessa egendomar, av vilka depån icke drager annan fördel än arrendeinkomsten, och beträffande vilka ett naturaarrende icke är varken ur egendomarnas eller depåns synpunkt fördelaktigt. En sådan arrendeform har också av ämbetsverken tillstyrkts synbarligen endast såsom en nödfallsutväg. Ifall dessa egendomar överföras till statens domäners fond att förvaltas såsom andra kronoegendomar, lösa sig alla svårigheter såväl i fråga om arrendet som byggnadskostnaderna. Och för stuteriöverstyrelsen bör det vara minst lika fördelaktigt att i stället i mån av behov erhålla höjt statsanslag. Härmed skulle styrelsens inkomster icke röna inverkan av olika arrendekonjunkturer, nybyggnads- och täckdikningsbidrag m. m. Ej heller skulle då, såsom med hittillsvarande dispositionssätt, vid arrendetidernas utgång behöva uppstå fråga om särskilda statsanslag eller anvisande av andra statsmedel för att sätta egendomarna i behörigt skick, utan dessa kostnader skulle på ett naturligt sätt bestridas av egendomarnas egen avkastning liksom vid andra kronans utarrenderade domäner.

Med hänsyn till dessa synpunkter finner jag mig böra tillstyrka, att hemskiftena till arrendelotterna Dalby nr 1 samt Dalby nr 2 och 3 från och med den 14 mars 1914 överföras till statens domäners fond och sålunda ställas under domänstyrelsens förvaltning.

Vad vidare angår lotten litt. N, kallad Knivsåsens skogsplantering, gränsar densamma omedelbart intill utmarkslotten litt. M, vilken av bägge ämbetsverken föreslagits att ställas under skogsstatens förvaltning. Dessa områden synas ligga drygt 3 kilometer från Dalby nr 1 och ungefär 13 kilometer från Flyinge. På grund av dessa förhållanden finner jag mig böra biträda domänstyrelsens mening, att jämväl utmarkslotten litt. N måtte ställas under förvaltning av skogsstaten och tillföras domänfonden.

Utmarkslotten litt. I är belägen mellan Dalby hage, nu disponerad direkt av depån, och Dalby kronopark samt sammanbinder dessa bägge skogsmarker till ett sammanhängande komplex. Värderingsnämnden och domänstyrelsen hava ansett området vara väl ägnat för skogsplantering men såsom betesmark föga givande. Vad själva Dalby hage beträffar, har depån icke hittills använt densamma på annat sätt, än att betet bortauktionerats, varjämte viss bränslemängd erhållits. Enligt överjägmästarens uppgift erfordras även å denna hage åtgärder för skogskultur. Stuteriöverstyrelsen har visserligen framhållit, att hagens rika flora skulle förstöras genom skogsplantering, men bevarandet av denna flora betingar icke nödvändigtvis hagens bibehållande under depån. Denna fråga kan lösas särskilt för sig, även om hagen ställes under skogsstatens vård. I betraktande av dessa omständigheter ansluter jag mig till domänstyrelsens åsikt, att såväl Dalby hage som utmarkslotten litt. I böra överföras till statens domäners fond. Detta skulle även medföra besparing i fråga om kostnaderna för bevakningen. Huruvida någon del av Dalby hage bör avskiljas till betesmark åt arrendelotten Dalby nr 1 är en fråga, som kan framdeles tagas under omprövning, ifall, såsom jag föreslår, såväl hagen som arrendelotten tillföras domänfonden.

Såsom ämbetsverken under förutsättning av den nu av mig tillstyrkta dispositionen av utmarkslotten litt. I och Dalby hage sammanstämmande tillstyrkt, anser jag de bägge bebyggda lägenheterna å lotten litt. I böra försäljas genom hembud till nuvarande innehavarna för de av värderingsnämnden uppskattade värden, nämligen 243 kronor för Per Larssons lägenhet och 646 kronor för Per Hellqvist den äldres lägenhet.

Vad Linnebjers hage beträffar, synes, då densamma är i behov av åtgärder för skogskultur samt till arealen rätt betydlig, samma skäl, som förut anförts, tala för att även denna tillföres domänfonden och ställes under skogsstatens vård, såsom även överjägmästaren och domänstyrelsen tillstyrkt.

Vad slutligen vidkommer omförmälda, såsom vederlag för den

minskade arrendeinkomsten behövliga höjning av det å ordinarie stat uppförda anslaget till hästavelns förbättrande, tillåter jag mig dels erinra, att något dylikt vederlag ej erfordras beträffande arrendelotten Valleberg, vars arrende tvärtom är beräknat att bliva högre än nu, dels ock meddela, att enligt nu gällande arrendekontrakt angående arrendelotterna Dalby nr 1 och Dalby nr 2 och 3 arrendet utgår dels i naturaprodukter (hö, halm och havre) och dels i penningar, att naturaprodukterna skola levereras med hälften före den 22 december av det löpande arrendeåret och hälften före arrendeårets slut efter emellan depåchefen och arrendatorn träffad överenskommelse om de dagar, levereringen skall verkställas, samt att penningarrendet skall erläggas före den 22 december för det löpande arrendeåret. Därest egendomarna fortfarande förbleve anslagna för hingstdepåns behov, skulle alltså, med bibehållande av dessa leveranstider och inbetalningsdagar, för det arrendeår, som börjar den 14 mars 1914, inga arrendeinkomster av egendomarna erhållas förr än alldeles i slutet av år 1914. Frågan om höjning av hästavelsanslaget i anledning av dessa egendomars överförande till domänfonden torde därför kunna anstå till 1914 års riksdag.

Då vid gillande av min nu angivna uppfattning särskilda medel till byggnadskostnaderna vid sistnämnda egendomar icke erfordras, torde det vara givet, att de medel, som inflyta för lägenheter nu tillhörande dessa arrendelotter, nämligen å den så kallade skiftesjorden och Väderkvarnshejdan samt gatuhusen ävensom de bägge lägenheterna å utmarkslotten litt. I, böra liksom egendomarna själva tillföras statens domäners fond. Dessa medel böra liksom andra liknande försäljningsmedel användas till inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.»

Utskottet.

Vad först angår de till försäljning föreslagna delarna av ifrågavarande egendom har utskottet, som funnit Kungl. Maj:ts förevarande framställning såväl i detta som övriga hänseenden utförligt och väl motiverad, icke något att häremot erinra. Ej heller föranleder förslaget i fråga om dispositionen efter den 14 mars 1914 av återstoden av egendomen någon invändning från utskottets sida. Då utskottet jämväl finner det lämpligt, att de vid försäljningen från Flyinge kungsgård av de med litt. Aa—Am betecknade lotterna inflytande köpeskillingarna användas till inlösen av vissa arrendatorn av Valleberg tillhöriga byggnader samt utskottet i övrigt icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 maj 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, frih. De Geer, Paulson, Lindblad, Pers, Ericsson, Lundell, Kronlund, Linders, Hellström, greve Wachtmeister, frih. Gyllenstierna, Lundström, Ekerot, Bosson och Tysk.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1913.